

ÇORUMLU

Çorum alkevi Dil, Tarih ve
Edebiyat komitesi çıkarır

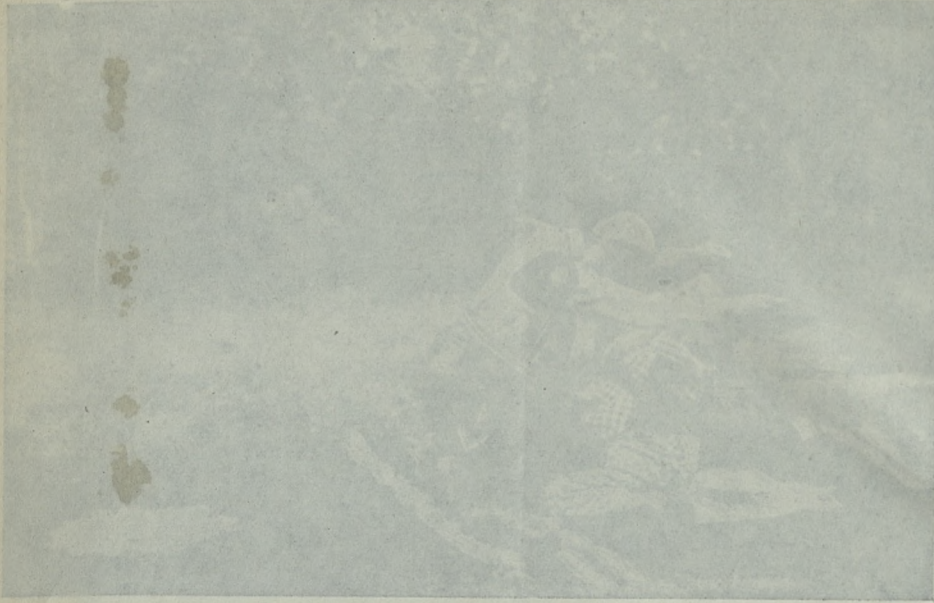

YIL : 3 SAYI : 26

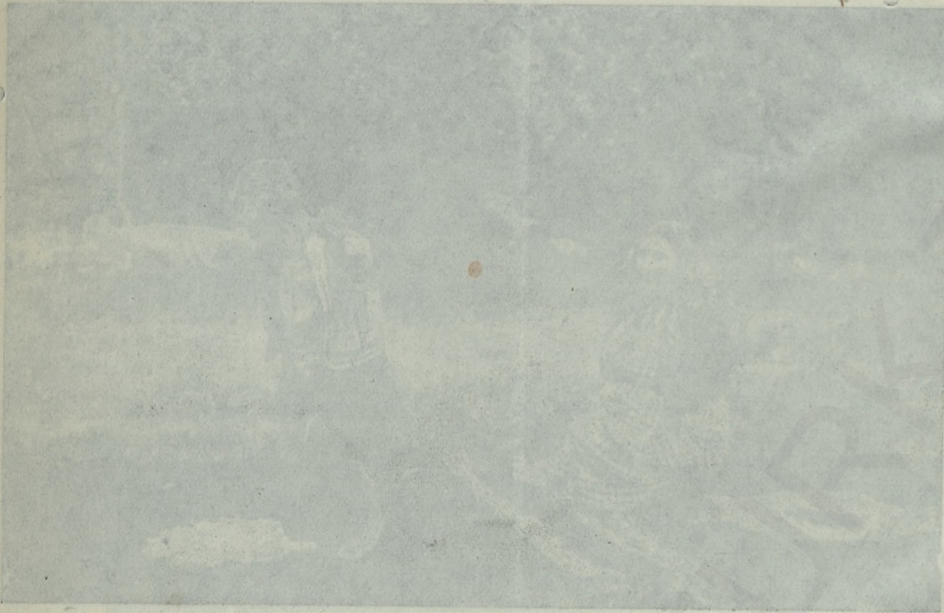
1 EYLÜL 1940

Basıldığı yer : Çorum Vilâyet Matbaası

Yazısı. Gülte ve notası beşinci sayımızın 19 uncu sayısında :

8 — Çorum : Hürriyet oyun figürlerinden
— Çorumlu : Sayı 25

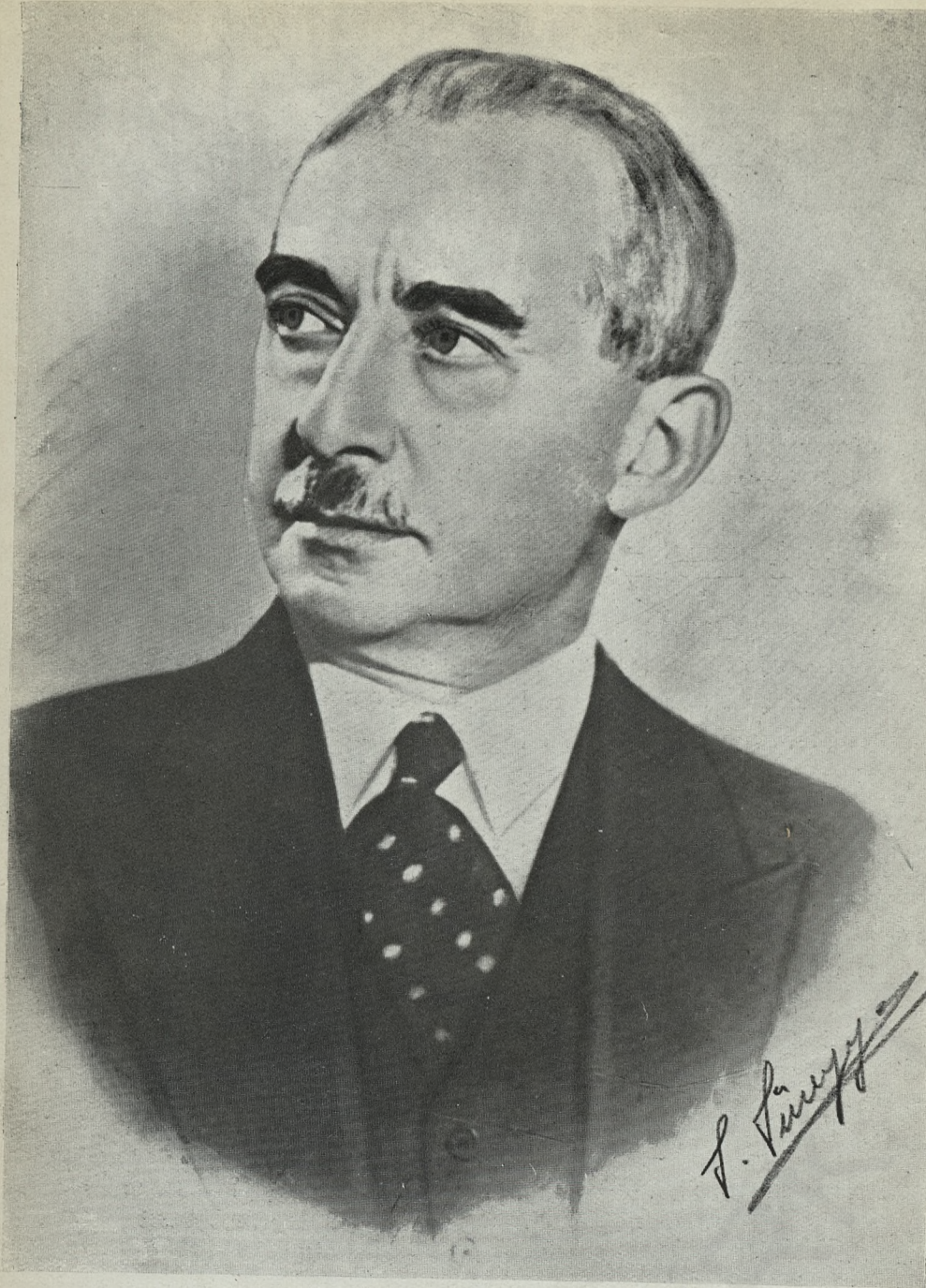
7 — Çorum : Hürriyet oyun figürlerinden
— Çorumlu : Sayı 25

İÇİNDEKİLER

1 — 30 Ağustos	Nazmı Tombuş	Sahife 787
2 — Aziz Şef geldi	Şevket Eker	788
3 — Çorumlular sevgili Başbuğuna kavuşurken	Nazmı Tombuş	789
4 — Büyük İnönü ve hayatı	Şevket Eker	792
5 — İnönünün seçme sözleri hakkında	N. T.	798
6 — Seçme sözler		799
7 — Hoş geldin «Şiir»	İ. Tombuş	804
8 — O ne gündü	K.	
9 — Nişanlanma ve evlenmede mes'ut olmak için ruhi ve ictimai temeller ne olmalıdır	Y. Esat Canlar	805
10 — Cönklerden derlemeler	Eşref Ertekin	809
11 — Çorumda yıl çıbanı	Dr. Tefvik	811
12 — Çorumlu Maniler	Eşref Ertekin	813
Bibliyografya :		
13 — Danışmendname ve Mirkatülcihat	Nazmı Tombuş	816
14 — Çorum havadisleri		818
15 — İlâve, vesikalar ve fotoğraflar	*	

İTİZAR

İstanbulda basdırılan fotoğrafların zamanında yetiştirilememesi Dergimizin intişarını bir ay geri bırakmıştır. Okuyucularımızdan özür diler, bu teahhürün diğer aylarda telâfi edileceğini vadederiz.

Yüce Başbuğ sevgili Cumhuriyet Reisimiz İsmet İnönü'nün 13 Ağustos 940 tarihine müsadif Salı günü yaz saatile saat 18 de Çorumu tesriflerini tebrik ve taziy maksadile işbu sayımı bu şerefli ve unutulmaz hatıraya tahsis ve ithaf eyleriz.

Çorumlu

ÇORUMLU

Çorum Halkevi Dil, Tarih ve Edebiyat komitesi çıkarır

Yıl: 3

1 EYLÜL 940

Sayı: 26

30 Ağustos

NAZMI Tombuş

Kafkasyanın, Galiçyanın, karlı dağlarında, Mısırın, Bağdadın kızgın çöllerinde, sefaletler, yokluklar içinde aç, susuz tam beş sene çarpışan kahraman Türk, Çanak-kale dâstânî hamâselini tarih sahifelerine ilâve ettikten sonra yorgun düşmüş, ezici sulh şartlarını kabule icbar edilmiştir.

Kanayan yaralarını sarmaya fırsat verilmiyor. Yaşamak hakkı tanınmıyordu. Silâhlarından tecrit olunmuş, varlığını müdafaa imkânları tamamen selbedilmiş bulunuyordu,

Bu zafî fırsat bilenler, hasta ve muhtarip yatan yaralı aslına hücum etmek cesaretini gösterdiler. Onun öz yurduna, ısmat harimine kadar tecavüz ettiler.

En sağlam imanların sarsıldığı, her kesin ye'se düştüğü bu anda asil ve büyük

Türkün saf, ruhundaki sarsılmaz imana mânevi varlığındaki kudret kaynaklarına inanan, büyük kurtarıcı (Atatürk) aziz milletin başına geçti, hasta dirildi. Yaralı aslan kükredi.

Kahraman kumandanı (inönü) nün, İnönünde, Sakaryada başlayan şirâne savletini, Büyük (Ata) nın Afyundaki kahhar darb-i dâhiyânesi takip etti.

Düşman (vatanın harimi ısmatında boğulmuş), yerlere serilmiş sınırlar dışına sürülmüştü.

İşte 922 senesi Ağustosunun 30 zuncu gününü şerefliendiren bu mukaddes ve muhteşem zafer, tarihin cereyanına yeni bir mecrâ, şerefli bir devre açmış, bu günkü şanlı Türkiye hükûmetinin sarsılmaz, sağlam temelini kurmuş bulunuyordu.

ÇORUMLU

Aziz Şef Geldi

ŞEVKET Eker

Millî Şef geldi. Her birisi helki ayrı ayrı insanlarda buluna bilecek müstesna kabiliyetleri bir araya toplamış fevkalâde Şahsiyyet geldi.

Kahramanlıkla tevazuu, sert kumanda ile nezaketi, kılınçla kalemi, çetin savaşla barışı bir birine mezceden (Van) la İzmir, Samsunla Hatayı bir birine bağlayup ayları gün eden memleket aşığı geldi.

Şehirle köyü yaklaştıran, şehirlile köylüyü kucaklaştıran halkın hamisi, millet desteğ idemokrat Şef geldi.

İnönünde milletin makûs talini yenen Baş buğ, Lozanda bütün cihane Türk varlığını ve istiklâlini tanıtan Büyük Diplomat geldi.

Kanile, canile, metanet, şecaat ve hamaset taşıyan yiğit namile Ak Saçlı Öz Türk geldi.

Millet derdini kendine dert millet zevkini kendine zevk edinen Millet Babası İnsanlık ve Fazilet Timsali İnönü geldi.

Hoş geldin Aziz Şef:

Memleket uğrunda ağarttığın temiz saçlar gibi alnı ak, damarlarınızda taşıdığın kan gibi kalbi pâk, senin ona güvendiğin kadar senden ve istikbalinden emin Türk milleti ebet müddet yaşayacak ve hatirasını unutamayacağı Ebedî Şefi ve ona hayrûhalef olan Aziz Millî Şefinin nur meşaleleriyle Türk yurdunun «Altı ok» ocağını ebediyyen yakacaktır.

Hayırlı tetkik gezilerinden Çorumuda faydalandırırken hasretinle susamış Çorumlularada eşsiz devâ oldun.

Yolun açık ömrün uzun olsun Yüce Şef.

Çorumlular Sevgili Başbuğuna Kavuşurken

NAZMI Tombuş

17 Yıllık uzun bir tehas sürün acılarını dindiren büyük bir müjde....

— Yüce Başbuğ İnönü geliyor.

Çarşıda, pazarda, sokaklarda benzeri görülmemiş bir galebelik, köylü, şehirli bir çok yeni simalar dolaşıyor. Yüzler güleç, sesler titrek, belli ki kalbler heyecanla fakat tatlı bir heyecanla çarpıyor. Gönüller sevinçle dolu, bakışlarda sorgu ve tecessüs duyguları gizli, tavavurlardan, şiddetli arzu ve intizarın uyandırdığı, asabi hareketler seziliyor.

Ajans zamanları hoparlor meydanlarında - Fransız bozgunluğunda bile görülmeyen - hıncalı bir izdiham var. İç

haberlerden sonra bu tehalük azalıyor. Dünyanın en buhranlı anındaki dış haberlerin ehemmiyeti ikinci derecede kalıyor. Şimdi her kes yalnız sevgili Başbuğun seyyahat haberleriyle meşgul, hareketler adım adım takip ediliyor. Kavuşma günleri yaklaştıkça heyecanlar artıyor. Her kes bir birinden soruyor.

— Yüce Başbuğ, Büyük konuk ne zaman gelecek?

Bir çok havadisler... (Amasya ya gelmişler. Yarın buradalar, bu akşam gelmesi de muhtemel.... İşte bir kara haber.... Samsuna gitmiş, şimdi Çarşambada imiş, buraya gelmiyeceklermiş....) Eyvahlar olsun.... Ne talisiz, ne kara yazılı imişiz. Teessürler, tahassürler, heye-

canlar, halecanlar....

Sayın Başbuğu rüyada gör-
düklerini, rüyalarının doğru
çıkacağını, Çoruma muhakkak
geleceğini temin edenler, bu
fena haberi yalanlayanlar var.
Gece rüyada, gündüz hülyada,
her kesin fikrinde, zikrinde,
Yüce Başbuğ, Sayın İnönü.

Yeni bir müjde: Yüce Baş-
buğ Merzifonda.... Ne mutlu
onlara ve bize. Sevinçler, işt-
yaklar....

Mes'ut dakikalar yaklaşıyor.
Yer bulamamak korkusile ta
sabahtan istikbal sahasına doğ-
ru fevç, fevç bir insan akını
başladı. Öğle zamanı izdiham
ve sıcak son haddini bulmuştu.
Telefonlar kulakta...

Şimdi Yüce Başbuğ Merzifonda
partiden çıkıyor. Şimdi belediye
şimdi ayrıldı, otomobillerine bin-
diler. Şimdi Çoruma hareket....

Bu son müjde derhal yayıldı.
Bir insan kütlesi dalgalandı. Ya-
şasın sesleri, kıyabi alkışla...

Bu fevkalâde heyecanı gö-
ren alâkadarlar hastahaneye
telefon ediyorlar. Eter şişeleri,

sıhhi levazım geliyor. Yeni et-
birler alınıyor. Gözler yolda....

Nihayet korna sesleri işi-
tildi. Otomobiller göründü. in-
san denizi tekrar dalgalandı.
Gözler bütün kuvvetile bakı-
yor, yürekler parçalanacakmış
gibi çarpıyordu; takım or-
tasından

(Gümüş haleli bir ay doğdu)
İşte Ulu Konuk, Yüce Baş-
buğ, Sevgili İnönü'nün nu-
râni, mütebessim ve muhterem
siması....

Eller ihtilâla bir birine
çarpıyor, Alkış tufanı, Yaşa,
Sağol sesleri göklere ağıyor.
Gözlerden sevinç yaşları
akıyor, Hıçkırıklar işitili-
yordu,

Bilmem nasıl oldu. Sevgili
Başbuğun tatlı ve şefkatli ba-
kışları bir an içinde bütün gö-
nülleri sardı. Bu bakıştaki fü-
sunlû halavet, müessir cazibe
her kesi kendisine çekti. İnsan
denizi bir daha dalgalandı, bu
dalga başka bir dalga idi. Büt-
tün maniaları aştı. Tertipleri,
plânları alt üst etti. Şimdi Yüce

Başbuğ, sevgili millete, Çorum
halkı ile kaynaşmış bulunuyor-
du.

Bu esnada yere düşen bir
yavru Büyük Misafirin şefkatli
ellerile kaldırılarak, okşamak
şerefine mazhar oldu. Yine bu
sırada Sayın Vali Salih Kılıcı,
benzi uçmuş, asabiyetle dudak-
larını ısırır bir halde gördüm.

Yüce Başbuğun hâkipayine
kesilen kurbanlar, insanlardan
kurban gitmesine lüzum bırak-
mamış olmalığı; sevinçli daki-

kalar hâdisesiz geçti.

Bu düşünce ile hayalimde,
tarihi mukaddesin yaprakları
arasından bir levha belirmeğe
başladı (H) İbrahim ve İsmailin
meşhur kurban menkıbesi....

Evet; bu menkıbedeki, mü-
tekabil feragat itimat ve tesli-
miyet ile Türk milleti ve Yüce
Başbuğun, inan birliğinde, ülkü
yolundaki bağlılık ve karşılıklı
fedakârlıklarında büyük bir
benzeyiş vardı.

Büyük İnönü Ve Hayatı

ŞEVKET Eker

Millî Türk tarihinin muzaffer kumandanı, Türk diplomasisinin muvaffak ve mahir politikacısı Türkiye Cumhuriyetinin bu günkü Reisi ve büyük milletimizin Aziz Şefi İsmet İnönünün Çorumu şereflendirmeleri münasebetile kısa bir tercümei halleri ile millet uğruna hasredilmiş hayatlarının ufak bir portresini hemşehrilerimin nazarlarında tebarüz ettirmeyi bir vazife addettim.

1 - Hal tercümesi:

İsmet İnönü 25 Eylül 1884 de İzmirde doğmuşlardır. Muhterem babaları Reşit Bey muhtelif mahkeme azalıklarında bulunduktan sonra harbiye nezareti muhakkemat dairesi mümeyyizliğinde iken vefat etmişlerdir. İzmirde dünyaya geldikten 40 gün sonra yolculuğa başlayan İsmet İnönünün bir çok yıllarını cephe, cephe diyar, diyar dolaşmakla geçirmiştir. İzmirden ilk çıkışında Foça ve Bül-danda 4 sene kalarak babalarının

İzmire icra memuru tayini ile tekrar İzmirde döndü, daha beş yaşında iken onu kendi kendine tahtadan kılıçlar yontan beline, takdığı bu kılıçlarla evin içinde aşağı yukarı dolaşan, selâm duran askerce emirler veren bir küçük komutan olarak görüyoruz. Askerlik aşkı onun yüreğine o yaşta sokulmuş, kahramanlık ateşi daha o anda ruhunda tutuşmuştu ilk tahsilini İzmirde yapan İsmet İnönü babasının Sivas'a tayini ile İzmirden tekrar ayrılmış ve tahsiline Sivas rüşdiyesile mülkiye idadisinde devam etmiştir. Ta küçük yaşlarından askerlik ve memleket bahislerinde dikkatle kulak kabartan ve kendinden büyük sözlerle her kesi hayrete düşüren doğruluğu, doğru olmağı şiar eden, yalanı en büyük düşman bilen parlak zekâsı, fazilet-karlığı, çalışkanlığı ile temayüz eden bu küçük İsmet bugünkü yüksek şahsiyetini daha o zamandan hazırlamakta

idi. İsmet İnönü Sivas askerî rüş-tiyesini bitirdikten sonra Reşit Bey İstanbul'a tahvili memuriyet ettiğinden bütün ailesini alarak İstanbul'a gelmiş ve Aksaraya yerleşmişti. İsmet o zaman onbir yaşına girmişti, onu mühendishaneye verdiler, fakat çocuğun ruhundaki askerlik iştiağı gittikçe alevlendiğinden burası kendisini tatmin edemedi, nihayet Halıcıoğlu topçu idadisine ve on altı yaşında iken yani 1900 senesinde de topçu harbiye mektebine verdiler. Buradada fevkalâde temayüz ettiğinden kendisini erkânı harbiye sınıfına ayırdılar.

2 - Savaşta İnönü:

1905 Senesinde mükenimel bir topçu yüzbaşısı olarak mektebi bitiren İsmet İnönü ilk askerî vazifeye o zamanki ikinci orduda başladı. Zekâsının kudreti metin ve dürüst seciyesile etrafında daima hürmet kazanan bu genç yüzbaşı meşrutiyetin ilânında müessir hizmetlerde bulunduğundan ilânı meşrutiyetten dört ay sonra kolağası rütbesine terfi etti. 1910 Senesinde Yemendeki vaziyetin islâhına giden mürettep kolordu erkânı harbiyesine memur edilerek meslekinin ilk faal sahasına girmiş bulundu. Yemende imam

Yahya meselesinin kapanmasında erkânı harp sıfatile büyük rol oynadı. Ve 1912 de binbaşılığa yükseldi, bu terfi San'anın kurtulmasında gösterdiği yararlığın mukâfatı idi bu suretle İsmet İnönü harp muvaffakiyetleri serisine başlamış bulunuyordu. Eserlerinden birisini Yemende bu şekilde yaratan Millî Şef ikinciside Yemenden dönüşünde balkan harbini takip eden sulh müzakereleri sırasında Bulgar murahhaslarıyla müzakereye memur edilen heyetin askerî müşavirliğini yaptığı zaman dimetokanın Türk topraklarında kalmasını temin için ısrar ve muvaffakiyetle kazandı.

Büyük harp seferberliği sırasında kaymakam olarak İsmet İnönü birinci ordu erkânı harbiyesinde ve müteakiben Türkiye'nin harbe iştiraki üzerinede umumî karargâh birinci şube müdürlüğünde buluyoruz. Bu şubeye tayininden bir sene sonra yani 11 kânunuevvel 1915 de miralaylığa terfi etti.

Meslekindeki ihtisas, fazilet, zekâ ve derin görüş ve yüksek meziyetleri sayesinde otuz bir yaşında miralay olarak Türk ordusunun mühim mevkilerini bir hakkın ihraz eden İsmet İnönü

umumî harbin devamınca dördüncü, yirminci ve üçüncü kol ordu komutanlıklarında bulunmuştur.

Umumî harp tarihine adını şeria muharebelerinde gösterdiği askeri kıyasatle yazan miralay İsmet Bey mütarekeyi müteakip harbiye nezareti müsteşarlığına ve aynı zamanda sulh hazırlığı komisyonu riyasetine tayin edildi bu vazifeleride kendisine has yüksek kabiliyetine bir nümune teşkil edecek şekilde ifa etmiştir.

20 Mart 1920 de Anadoluya geçen Aziz Şef Ankaraya gelerek büyük millet meclisine Edirne meb'usu olarak iştirak ettiler. Ebedî Şef Mustafa Kemal meziyetlerini pek alâ bildiği bu değerli silâh arkadaşını büyük bir inşirahla karşılamış, onu tanıyanlar, kudretini, cevherini bilenler milli mücadeleye iltihakını zafer beşareti telâkki ederek müsterih olmuşlardır. Biraz sonra millet meclisi tarafından erkânı harbiye reisliğine seçilen İsmet İnönü istiklâl savaşına (garp ordusu kumandanı) olarak girdi. Ve ilk hamlede düşmanı İnönünde hezimetle uğratarak püskürttü. Çerkez Etemin Kütahyadaki hiyanet hareketini ezerek ortadan kaldırdı.

Ve harikalar yaratmağa muktedir bir kumandan olduğunu büyük millet meclisine tasdik ettirip 10 kânunusani 1921 de mirlivalığa yükseldi.

General İsmet İnönü bundan sonra ikinci İnönü muharebesinde düşmanı tuzağa düşürerek Türk ordusunu büyük bir zafere, kendisininide tarihin müstesna kumandanları arasına ulaştırdı ve bütün garp cephesi kumandanlığını deruhde edüp meşhur Sakarya muharebesini büyük bir şecaat ve dirayetle ve bu sıfatla idare ederek büyük millet meclisinin bir takdirnamesini kazanmak şerefine nail oldular. İsmet İnönü adını soy adı olarak taşıdığı harp meydanından zaferi baş kumandan Mustafa Kemala şöyle müjdeledi: «Saat 6, 30 da metris tepeden gördüğüm vaziyet, gündüz-bey şimalinde, sabahdanberi sebat eden ve dümdar olması muhtemel bulunan bir düşman müfrezesi sağ cenah gurubunun taarruzile gayri muntazam çekiliyor. Yakından takip ediliyor Hamidiye istikametinde temas ve faaliyet yok Bozüyük yanıyor düşman binlerce maktullarile doldurduğu muharebe meydanını silâhlarımıza terk etmiştir» buna Baş Kumandan şu

tarihî cevabı vermişti: «bütün tarihi âlemde, sizin İnönü Meydan muharebelerinde deruhte ettiğiniz vazife kadar ağır bir vazife deruhde etmiş kumandan azdır. Milletimizin istiklâl ve hayatı, dahiyanedareniz altında şerefle vazifelerini gören kumanda ve silâh arkadaşlarınızın kalp ve hamiyetine büyük emniyetle istinat ediyordu, siz orada yalnız düşmanı değil milletin makûs taliinide yendiniz. İstilâ altındaki betbaht topraklarımızla beraber bütün vatan müntehalına kadar zaferinizi tesit ediyor. Düşmanın hırsı istilâsı azim ve hamiyetinizin yalçın kayalarına başını çarparak hurdahaş oldu.

Namınızı tarihin kitabei mefahirine kaydeden ve bütün milleti hakkınızda ebedi minnet ve şükrana sevk eden büyük gaza ve zaferinizi tebrik ederken üstünde durduğumuz tepenin size binlerce düşman ölüleriyle dolu bir meydanı şeref hissettiği kadar milletimiz ve kendiniz için şaşaa itilâ ile dolu bir ufku istikbale nazır ve hâkim olduğunu söylemek isterim.»

Müyük Millet Meclisi Reisi
ve Baş Kumandan
Mustafa Kemal

Büyük zaferden sonra gösterdiği büyük kahramanlıkların mükâfatını ferikliğe terfile gördü. Başvekilliği sırasında birinci ferikliğe yükselen Millî Şef 30 Haziran 1927 de kendi arzularile tekaüde sevk edilmişlerdir.

3 - Barışta İnönü :

Düşmanın denize dökülmesi üzerine Yunanlıları Anadoluya saldırtan devletler telaşe düştüler. Önce bir mütareke sonrada bir anlaşma yapılması için Ankaraya baş vurdular. Mudanyada bir konferans toplandı. Muharebe meydanlarında olduğu gibi sulh masasında da ihatalı ve parlak zekâsile milletin hakkını koruyacağından her kes gibi Atatürk de emin bulunduğu için İsmet İnönü Mudanyada toplanan mütareke konferansında Türk ordusu baş kumandanlığını temsil etti. Konferansda İsmet Paşadan başka Fransız Generalı Şarpi, İngiliz Generalı Harington ve İtalyan Generalı Monbelli hazır bulunuyordu. 4 Birinci teşrin 1922 de başlayan Mudanya mütarekesi yedi gün sürdü neticede dört sene evvel Osmanlı İmparatorluğunun imzaladığı mevcudiyetini mahveden Mondros mütarekesini yırttı. Millet ve memleketin izzeti

nefis ve haysiyetini iade etti. Bundan sonra yırtılmak sırası (Sevr) muahedesine gelmişti. Lozanda bu işi görmek Türk milletinin menfaatlerini kudretle müdafaa etmek vazifesi. Büyük Şef ve büyük millet meclisi tarafından yine İsmet İnönü'ne tevdi edildi. 31 Birinciteşrin 1922 de hariciye vekili sıfatını üzerine alarak Türk baş murahhaslığı ile Lozana gitti. 24 Temmuz 1923 tarihine kadar süren Lozan konferansı İsmet İnönü'nün metanet, cesaret ve kiyaset ile bir defa inkıta uğramasına rağmen her türlü güçlükler yenilmek ve Türk milletine kazandığı büyük zafer sulh yolile daha kıymetli ve parlak bir şekilde tetviç edilmek suretile tamamlandı. Asırlardan beri Türk yurdunda sahibi hakikî Türkten daha salâhiyetli, kazançlı ve haysiyetli yaşamayı hak edinmiş ecnebilerin artık Türkiyede söz sahibi Türk, iş adamı Türk, kanun Türk, nizam Türk, renk Türk, hava Türk, velhasıl her şey Türk olduğunu Lozanda kapitülasyon belâsının kalkması ile anlamaları zaruri oldu. Milletler arasında siyasî, adlî, malî, idarî, iktisadî bütün sahalarda müstakil ve söz sahibi bir genç Türkiye Cumhuri-

riyeti mevki aldı.

Bu fevkalâde mühim Lozan muvaffakiyetinin şaheser hükümlerini burada saymak imkânsız ve mevzu harici bulunduğundan bu kadarla iktifa ediyoruz. Yalnız millî mücadelenin şanlı neticesini cihan devletlerine Lozan konferansında tasdik ve kabul ettiren İsmet İnönü'nün kazandığı sulh zaferinin tebrikini ve onun diplomat şahsiyetine en lâyık hitabı yine Büyük Şef Atatürke bırakıyoruz:

«Millet ve hükûmetin zâtı âlilerine tevcih etmiş olduğu yeni vazifeyi muvaffakiyetle itmam buyurdunuz. Memlekete bir silsile müfit hizmetlerden ibaret olan ömrünüzü bu defa tarihî bir muvaffakiyetle tetviç ettiniz. Uzun mücadelelerden sonra vatanımızın sulh ve istiklâle kavuştuğu bu günde parlak hizmetiniz dolayısıyla zâtı âlinizi muhterem arkadaşlarımız Rıza Nur ve Hasan Beyleri ve mesainizde size yardım eden bütün heyeti murahhasa azasını müteşekkirene tebrik ederim.»

4 - İdarede İnönü :

İsmet İnönü Cumhuriyet ilânının ertesi günü hariciye vekilliği uhdesinde kalmak şart ile icra

vekilleri heyeti reisliğine seçilmiştir.

Bir sene sonra kabineyi Fethi Beye bırakmış fakat dört ay geçmeden tekrar kabine teşkil ile on beş sene bilâ fasıla yani Eylül 1937 ye kadar Türkiye Başvekilliğini muvaffakiyetle ifa etmiştir.

Bu on beş yıllık İsmet İnönü hükûmetinin yorulmak bilmez faaliyet ve başarılarına bütün millet şahittir. Ebedî Şef Atatürkün bütün inkılap fikir ve hareketlerini büyük bir vukuf ve isabetle tatbik mevkiine koyan Türkün bu asil ve temiz evlâdı bütün nesillerin saygı ve minnetle anacağı ideal bir şahsiyet olarak kalacaktır. On beş sene gibi uzun bir devre Başvekillik, dünya kabine tarihinde ender görülen bir hadisedir. Buda İsmet İnönü'nün muvaffak idare hayatının en bariz âmilidir. Akıllara hayret veren Türk inkılâbının bütün safhalarında en büyük hisse taşıyan Aziz Şefin memleket ve millete verdiği eserler bu anda sayılmıyacak kadar çok, ölçülemeyecek kadar azîmdir. Memleketin çehresini değiştiren büyük imar işlerinde mimar, yurdun en uzak köşelerini birbirine bağlayan demir ağılarda mühendis, fabrikalar, bankalarda mutahassıs, mekteplerde öğretmen, köylerde zira-

atçı velhasıl her işte mürşit, rehber, şef olarak gördüğümüz İnönü'nü vatanın bütün idarî, siyasî, askerî işlerini üzerine almış ve bu uğurda feragat timsali haline gelmiş ve Türk milletini istisnasız kendine bağlamış bir baş olarak buluyoruz.

11 Teşrinisani 1938 de on yedi milyon Türkün tasdik ve arzusile Devlet Reisliği ve Millî Şefliğe seçilmesi Ebedî Şefden sonra bu mevkiin eşsiz lâiyki ve hakiki sahibi olmasındandı. Bütün milleti kendi etrafında ve emrinde toplayıvermesi onun milletini üstün sevgi ile kendisine bağlaması ve milletidne ona sonsuz itimat beslemesinden mütevellitti.

İsmet İnönü'nün idarede muvaffakiyetinin en büyük sebebi kahraman bir ordunun başında disiplinli bir kumandan, sulh masasında vakur ve aldanmaz bir diplomat olduğu kadar demokrat bir milletin başında mütevazî temiz, faziletli, demokrat bir şef olmasını da bilmesidir.

Hükûmet mekanizmasının en ince teferruatına vakıf tecrübeli bir varlık olan Aziz Millî Şefimizin bu gün Devlet Reisi sıfat ile memleketin mukadderatını büyük bir isabet ve temkinle yürüttüğünü görmek her Türk için iftihara değer bir keyfiyettir.

(İnönünün Seçme Sözleri) Hakkında

T. N.

Sayın Başbuğ Cumhurreisimiz İsmet İnönünün şimdiye kadar muhtelif vesilelerle irad buyurdukları nutuklarından iktibas edilerek toplanmış olan [seçme sözleri] i Cemal Kutay tarafından bir kitap halinde neşredilmiştir.

Bunlara yalnız [seçme söz] demek pek kifayetsiz bir sözdür.

Bunlar; Türk inkılâbını adım, adım takibeden, safha, safha aydınlatan, yaşatan bir tarihtir.

Bunlar acı, tatlı bir çok vakalara istinad eden, manalarını,

uzun tecrübelerden, derin görüşlerden; hakikî hayattan alan yaşama yolu چراğıdır.

Bunlar; ilmî, bedîî, siyasî, iktisadî hasılı hayatın her sahasında, herkese doğruyu, gerçeği öğreten düsturül'amel olması lâzım gelen bir hikmet kaynağıdır.

Her yerde, her vesile ile tekrarının çok faideli olacağına kani bulunduğumuz bu hak ve hakikat düsturlarile sütunlarımızın da tezyinini mucibi mefharet bir vazife sayarız.

Seçme Sözler

«... Çetin muharebe günlerinde, verdiğimiz şehitler, kendilerinden sonra davalarının kemali emniyetle takip olunacağına daima kani bulunuyorlardı».

Hariciye Vekili sıfatile Millet Meclisindeki beyanatlarından : 30/10/1922

«... Lozan Konferansı, milletimizin Avrupa ortasında davet olduğu büyük bir imtihandır».

Hariciye Vekili sıfatile Millet Meclisindeki beyanatlarından : 23/8/1923

«... Bizim maksadımız hudutlarımız dahilinde komşularımız için ve bütün dünya için bir sulh ve huzur âmîlî olmaktadır».

Hariciye Vekili sıfatile Millet Meclisindeki beyanatlarından : 23/8/1923

«... Türk Milletinin hassai esasiyesi sulh ve müsalemet vadisinde unsuru terakki ve medeniyet olmaktadır».

Hariciye Vekili sıfatile Millet Meclisindeki beyanatlarından : 23/8/1923

«... Zeki değil çok çalışkan adam istiyoruz.»

Ankara Hukuk fakültesinde diploma tevzii törenindeki nutuklarından : 5/10/1926

«... Mücadelenin kuvveti ilimden ve çalışkanlıktan ibarettir.»

Ankara Hukuk fakültesinde diploma tevzii törenindeki nutuklarından : 5/10/1926

«... Yapılacak bir çok işler karşısında şaşırıp feryat edenler yerine, işin bir ucundan başlayarak bir tekini yapmağı kârlı ve kısa yol addedenlerdeniz.»

Millet Meclisinde Bütçe dolayısıyla olan beyanatlarından : 27/4/1928

«... Cebalete karşı mücadele ve Türk Milletini okuyup yazma bilmek seviyesinden çıkarıp yükseltmek kararı bu gün artık emrivaki olan bir programdır.»

Malatyadaki nutuklarından : 13/9/928

«... Kuvvetli bir cemiyet her şeyden evvel efradının kâmilten okuyup yazma bilmiş olması ile ilk canlı alâmeti gösterebilir.»

Malatyadaki nutuklarından : 1349/928

«... Yeni devrin ve yeni neslin Hükümet adamları ve millet vekilleri bilhassa malî hatalardan bir kâbus gibi çekineceklerdir.»

Millet Meclisindeki beyanatlarından : 8/11/928

«... İnkılâpların ölürken kalanlardan ve yeni yetenlerden bir tek dileği vardır: Cansız bileklerinde sallanan vazife bayrağının kavranıp daha yüksekte dalgalandırılmasıdır.»

Maarif Vekili merhum Necatinin mezarı başındaki sözlerinden : 2/1/929

«... Tahsil hayatında liyakatsız ve istihkaksız alınan her numarayı ve geçirilen her kademeyi alanlar için leke, verenler için bir fenalık telâkki ederim.»

Ankara Hukuk fakültesinde diploma tevzii dolayısıyla nutuklarından : 8/7/929

«... Bir cemiyette en muzır adam, ehliyetsiz olduğu halde selâhiyet sahibi olandır.»

Ankara Hukuk fakültesinde diploma tevzii dolayısıyla nutuklarından : 8/7/929

«... Teveccüh edecek her hangi bir vazifenin kudsiyeti vardır. Vazife asla hor görülemez ve asla hor görmeyiniz.»

Ankara Hukuk fakültesinde diploma tevzii dolayısıyla nutuklarından : 8/7/929

«... En büyük müşkülât ve ıztıraplar içinde kalıp çaresizlikler his ettiğiniz zaman bilmelisiniz ki biraz daha tahammül ettiğiniz takdirde zafer, yüzünü size çevirecektir...»

Ankara Hukuk fakültesinde diploma tevzii dolayısıyla nutuklarından : 8/7/929

«... Bizim halkımızın % 70 i çiftçidir. Takip ettiğimiz himaye sistemi % 70 çiftçiye kuvvetlendirecek; bununla alâkadar olan % 20 den fazla sair müstahsilleri; sarsmayacak bir yoldur. Senelerden beri takip ettiğimiz buğday himayesinden milletimizin % 70 şinin sefaleti bedeline olarak vaz geçmiyeceğiz. Bu memleketin her türlü inkişafı ziraattan çıkan servete istinat eder. Türk köylüsünü zengin etmeğe çalışmak siyasetimizin anahatlarıdır.»

Millet Meclisindeki nutuklarından : 9/10/929

«... Zor netice elde etmekten zevk alan sportmen gibi bu milletin birikip kalmış zorlu işlerini başarmaktan zevk duyan millî mücadeleçiler ruhunu bütün tazeliğiyle muhafaza ediyoruz.»

Millet Meclisindeki para hakkında beyanatlarından : 12/12/929

«... Hükümet ve halk teşkilâtları, bir iktisadî varlığın uzuvları gibi çalışmalıdır.»

Tusarruf ve Yerli malı haftası dolayısıyla o'lan nutuklarından : 12/12/929

«... Devlet denilen şeyin ne ile idare olunduğunu köy ihtiyarları hiç olmazsa bizim kadar bilirler.»

Sivas Demiryolunun açılma törenindeki nutuklarından : 30/8/930

«... Liberalizm nazariyatı bütün bu memleketin güç anlayacağı bir şeydir. Biz iktisadiyatta hakikaten mutedil devletçiyiz. Bizi bu istikamete sevkeden bu memleketin ihtiyacı ve bu milletin fitrî temayülüdür.»

Sivas Demiryolunun açılma törenindeki nutuklarından : 30/8/930

«... Tütün dumanından resim alıp şömendöfer yapmayacağız da nereden vergi alacağız? Eğer içki çok pahalı geliyorsa içmeyiniz. Sıhhatimizden kazanırız. Varidattan kaybettiğimize yanmayız...,»

Sivas Demiryolunun açılma törenindeki nutuklarından : 30/8/930

«... Biz baba oğul yanyana cephede ve ana kız yanyana Anadolu yollarında hizmet istediğimiz vatandaşlarımızı lâyık oldukları ve vadettiğimiz neticeleri göstermek için yaşıyoruz.,»

Sivas Demiryolunun açılma törenindeki nutuklarından : 30/8/930

"... İktidar mevkii öyle bir mahlûktur ki, her gün muvaffakiyet denilen bir gıda ile beslenir.,,

Sivas Demiryolunun açılma törenindeki nutuklarından : 30/8/930

"... Biz doğru gördüğümüzü tek başımıza kalsak yine doğru diye ısrar ve sebat edecek adamlarız.,,

Millet Meclisindeki beyanatlarından : 2/10/930

"... Hukuk nihayet muayyen bir memleketin idaresini tanzim etmek içindir. Amelî bir şeydir. Hukuk mücerret bir şey değildir.,,

Millet Meclisindeki beyanatlarından : 5/7/931

"... Medenî hayat her şeyden evvel sıhhi hayattır.,,

Dördüncü Millî Tıp kongresini açış nutuklarından : 15/9/931

"... Halkevleri vatandaşların külfetsiz toplanacakları yer olduğu gibi vatandaşların memleket ve millet işlerini bilhassa milletin yüksek kültür işlerini, düşündükleri gibi zahmetsiz konuşabilecekleri bir yerdir.,,

Halkevlerinin yıl dönümü dolayısıyla Ankara Halkevindeki nutuklarından : 19/9/933

"... Halkevlerinde millî ve içtimai hayatın temelleri terbiye suretinde, tedris suretinde, konuşma suretinde mütemadiyen kurulmalıdır, bunu iltizam ediyoruz.,,

Halkevlerinin yıl dönümü dolayısıyla Ankara Halkevindeki nutuklarından : 19/9/933

"... Halkevi yeni Türkiye hayatının başlı başına bir unsuru, başlı başına bir remzidir.,,

Halkevlerinin yıl dönümü münasebetile söyledikleri nutuklarından : 32/2/934

"... Türk inkılâbı Türk milletinin kurtuluş savaşıdır.,,

İnkılâp kürsüsünün açılışı münasebetile verdikleri ilk dersden : 20/3/934

".. Kadınlarımızın Türk tarihindeki haklı yerleri, erkeklerle beraber, daima, memleket ve milletin mukadderatı üzerinde söz ve tesir sahibi olmalarıdır. Türk kadını tarihte ne vakit haklı ve itibarlı yerini bulmuşsa, memleket mukadderatı üzerinde kendini, tesirini gösterebilmişse, erkeklerle beraber karışık ve güç yurd işlerinde elele çalışabilmişse, o zaman,

Büyük Türk Milleti kudretiyle, medeniyetiyle bütün dünyayı kaplamıştır.,,

Kadınların meb'us seçilme ve seçme hakkı veren kanun dolayısıyla Millet Meclisindeki beyanatlarından : 5/12/934

"... İntizamla ve itibarla işliyen her belediye memleketimizin içtimai hayatında mühim bir uzuv, yükselmek için ve ilerlemek için mühim bir mekanizmadır.,,

Türkiye Belediyelerinin ilk kongresini kapama nutuklarından : 27/10/935

"... Modern ve ileri bir millet endüstrisiz olmaz.,,

Karabük fabrikasının temel atma töreninde söyledikleri nutuklardan : 3/4/937

"... Milletimizin en dar muhitlerine ve en küçük ihtiyaçlarına kadar sokulup çare bulmağa çalışmak, önümüzdeki senelerin çalışmalarına yeni bir fârika olacaktır.,,

Büyük Kurultaydaki nutuklarından : 26/12/938

Şiir

Hoş Geldin

Yıllardır hasretle, yolun beklerken
Çok şükür kavuştuk, gördük bu günü
Çorumlu dediki yaşı, sağ ol sen
Hoş geldin sevgili yüce İnönü !

Ey ulu Atanın tek yârigari
Bizlere kıymelli son yadigâri
Ulusun başbuğu, yurd halaskârı
Sayende unuttuk, acılı dünü

Savaşta kahreman, barışlar kuran
İnönü zaferi, dillerde destan
Davaya bürhan, Sakarya, Lözan
Yazıldı cihana şerefli ünü

Hoş geldin ey şanlı, ey sayın konuk
Sevindik, şad olduk, safalar bulduk
Yüzler gülenç şimdi kederden iz yok
Hoş geldin sevgili başbuğ İnönü !

İ. Tombuş

O Ne Gündü..

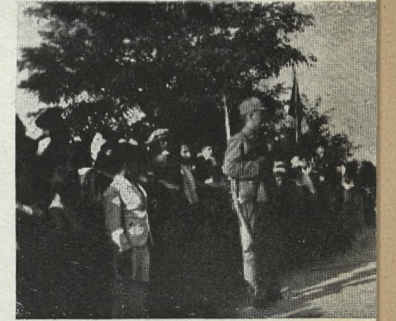
Ağustosun 9 uncu cuma günü şehir afakında Millî Şef İnönünün ayın onbirinci pazar günü Çoruma şeref verecekler haberi elektirik cereyanı süratle bir anda yayılmıştı. Bu haberin intikali halkın küçük, büyük her tabakasında bekleme sabırsızlığının ihtiyaçlarını husule getirivermişti; Onuncu geceyi Yozgatta, onbirinciye Sivasta geçireceklermiş. Aceba pazar günü Çorumu kaçta teşrifedecekler? Bekleme heyecanlarını azaltmak bunu öğrenmek veya kestirmekle mümkün olabilirdi. Fakat hiç bir taraftan kesin bir haber almak kabil değildi. Artık iş tahminlere kalıyordu. Sivasla Çorum arasındaki mesafeyi, şose ve şimendüfer yollarının kilometresini öğrenmedik kimse kalmamıştı. Haritayı ölçenler, cep takvimlerine müracaat edenler, bu yollarda seyrü sefer eden şoförlerden yolu öğrenenler ölçüyü bulmuşlardı; fakat bulunan mesafe ölçüsü ihtilacı

azaltmamış çoğaltmıştı. Merzifonda bir müddet istirahat, ertesi gününde Kırşehirini teşrif buyuracaklarına göre geç gelüp erken gitme vaki bir emir oluyordu. Yıllarca hasretle bekledikleri kahreman, necip simayı doya doya göremezlerse; kavuştukları kudret kaynağından kana kana kudret, ilham ve haz alamazlarsa!.. İki gün süren bu ednişeden sonra Samsunu da şerefliendirecekleri haberi ihtilaca nisbî bir sükûnet vermişti, mesafe farkı azalmıştı. Artık daha iyi görebilecekler günler, saatler yaklaşıyordu. Hissedilen heyecan da artıyordu. Ağustosun 13 üncü salı günü sabahı Hacıbayram istasyonundan hareketleri müjdesi ıztırârî hal altında evinde kalmaya mahkûm olmayan Çorumun bütün halkını erkenden yollara düşürmüştü. Halkevi önünden itibaren Samsun yolunun iki tarafı insan kütlesile kapanmıştı. Açlık, yorgunluk, güneşin kızgın sıcağından sı-

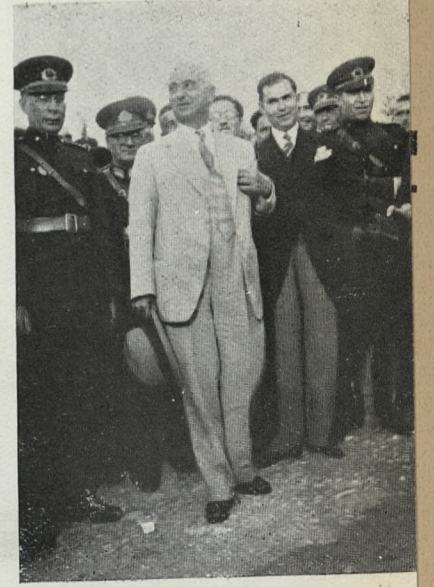
ğınacak kölge aramak kimsenin hatırına gelmiyordu. Artık açlığını, yorgunluğunu, güneşin yakıcı sıcaklığını unutmuştu. Çünkü kahraman Şefinin Çorum toprağına ayak bastığını uzaktan görmüş; Samsun yolundan o anda hasıl olan serin bir rüzgâr esintisiyle geçici birbulutun döktüğü yağmur serpintisi arasında onları Büyük Şeflerine kavuşturmuştu. Belediyenin güzergâhta medhale kurduğu büyük takın dışında Başbuğ otomobilden iner inmez esnaf cemiyetlerinin sıraladıkları kurbanlar kesilirken Şefini tam sıhhat ve neş'e içinde bulan halkın o anda sevinçten ileri gelen hafekan halini tahmid dillerini, şükran nidalarını afakı kaplayan yaşa, var ol

avazelerinin hasıl ettiği heyecan hissini zabt ve tavsif kabil olmazdı. Bu duygunun tesirinden hariç kimse kalmamıştı. Bu his bizzat maiyetlerinde şeref mevki alan zevatın yüzünden de okunuyordu. Onu ancak o günü görenler, yavaşayanlar idrâk edebilirdi. Ak, pak çok beşuş sima ile etrafa iltifat ve neş'e saçan Başbuğ da mutahassislerdi. Heyecan kütlesi Şefile beraber hareket ediyordu. Ona dayanmışlardı. Daha çok görmek, doymak, kanmak istiyorlardı. İstirahat buyurmak üzere indikleri Parti binası penceresinden halka tekrar iltifat buyurdukları ândaki coşkunluk, ihtilac hal, tasvir olunamazdı.... O ne gündü.

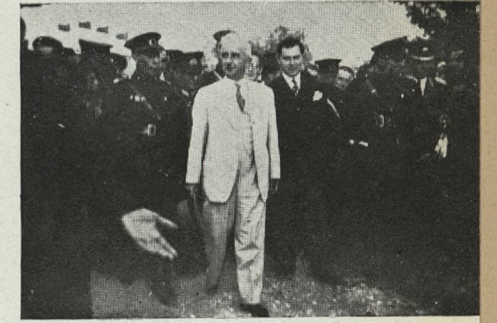
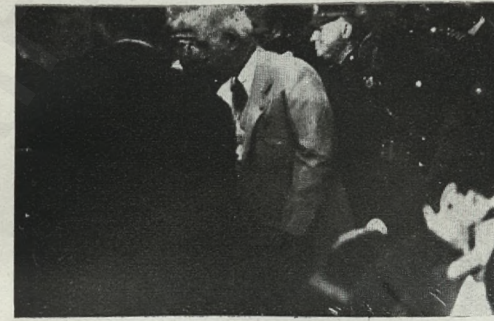
K.

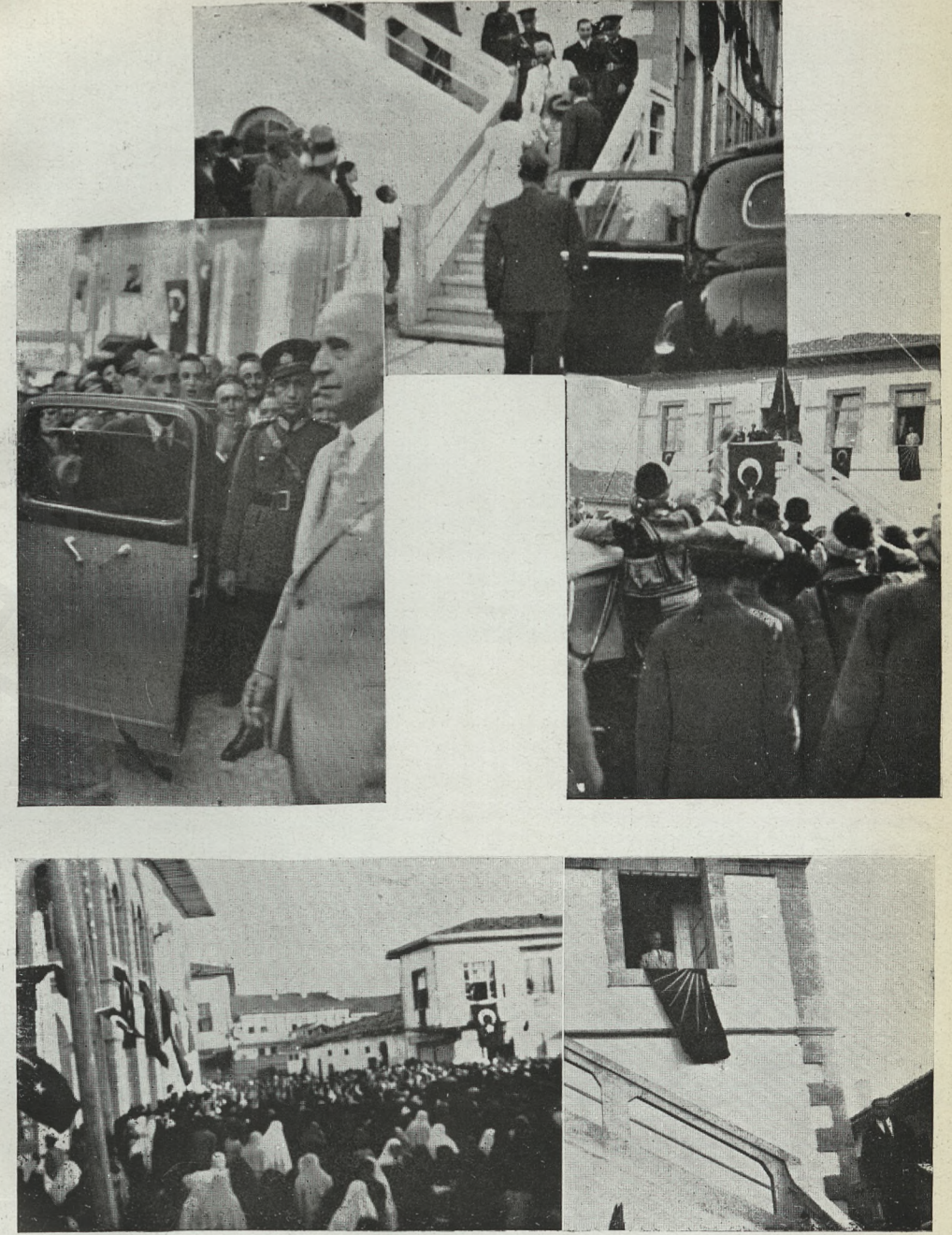
Çorumlular Yüce Başbuğlarını beklerken.

Yüce Başbuğ coşkun tezahüratla karşılanırken.

Yüce Başbuğ coşkun tezahüratla karşılanırken.

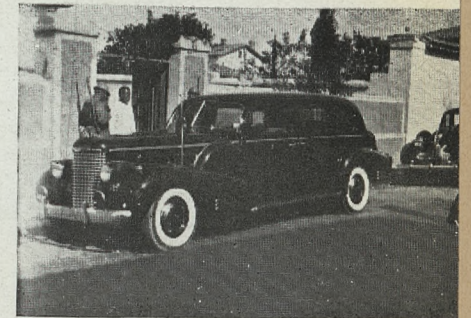
Yüce Başbuğ Çorum Parti binasında.

Yüce Başbuğa Parti binasından ayrılırlarken buket taktimi.

Yüce Başbuğ ikametlerine tahsis olunan
Vali konağından çıkarken.

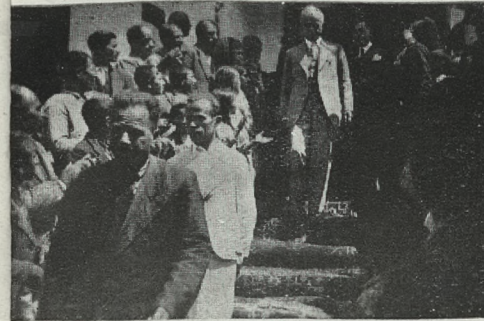
Yüce Başbuğun otomobilleri
Vali konağı önünde.

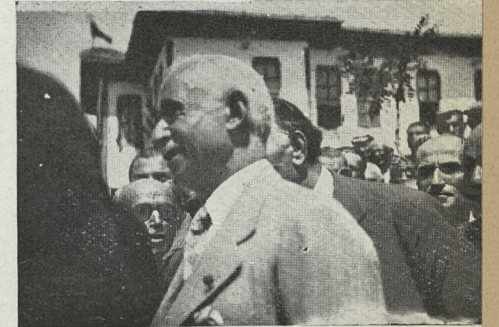
Yüce Başbuğ Alaca Partisi
önünde.

Yüce Başbuğ Vilâyet hududunda
Çorumlulara veda ederken.

Yüce Başbuğ Alaca partisinden
çıkarken.

Yüce Başbuğ Alaca Partisi
önünde.

Nişanlanma ve Evlenmede Mes'ut Olmak İçin Ruhî ve İctimaî Temeller Ne Olmalıdır ?

— 4 —

Y.ESAI Cankar

—ÜÇÜNCÜ KISIM—

Ahlâkî, İctimaî Telakkiler, Ürf ve Adetler, Terbiye Moda ve Göreneklerin Tesiri

Gençleri birbirine yaklaştırmak ve aralarında evlilik rabıtası vücutte getirmek bazanda ahlakî ictimaî telâkkiler ve ürf adetler terbiye kıyafet ve moda düşkünlüğü, görenek gibi bazı şeyler daha müessir olurlar.

Terbiye ürf ve adet, hars bakımından birbirine benzer olarak yetiştirilmiş ve hemen hemen aynı muhit içerisinde ve aynı sistemleri dahilinde gelişmiş kimselerin arasında arkadaşlık yoldaşlık sahasında bir uyuşma göze çarpar. Aynı anlaşma kalbe doğru bir yol açmak ve erkek ve dişiye birbirine iyi prezanta etmek vasıflarında taşıdığından kalb sahasında da nufuzunu gösterir. Buna mukabil birbirinden ayrı muhitlerde yaşamış gerek insanlar ve gerek eşya

hakkında ayrı ayrı noktai nazar ve batıl fikirlere malik itiyatları başka başka olan kızlarla erkekler evlenirse arada bir soğukluk bir geçimsizlik kendini gösterir ve bu farklar ilelebet onların kalben anlaşmalarına mani olan sedler çeker.

Buna entipigue Misal:

Bazı kimselerin yabancı elerde bir müddet kalarak o ecnebi memleketlerin harsını adet ve telâkkilerini tam bir surette benimsemedikleri halde ecnebi bir kadınla evlenmelerinin husule getirdiği bedbahıtlığı zikredebiliriz.

Ana vatana getirdiği dilsiz, garip manasız gözüken bu mahlûk ne kadar çekici cinsî cazibeye ve ne kadar manalı bakışlara ve tatlı gülüşlere malik olursa olsun daima

onda bir eksiklik hesap edecektir. Dünyaya ilk açılan kulağının eşit-tiği öz Türkçe lehçelerile görüşen Türkçe şarkılar söyleyen Türk gibi gevinen Türk gibi yürüyen ve Türk gibi okşayan bir kadına bütün imrenme hisleri ve bütün iştihak ve hasretile kalbini çevirmeye müsait ve meyyal olacaktır. Ecnebinin espri'leri yahut vecizeleri batıl fikirleri içtimaî muhitlerde çetrefil şivesi üzerinde nahuş tesirler bırakacaktır.

Her toprağın o insana verdiği ayrı bir çeşni ayrı bir duyuş ve duyuruş hali vardır. Vesaiti nakliye ve muhabere vasıtaları dünyayı ne kadar yekpareleştirir, se yekpareleştirsün bunlar takdir ve bunların bizim zevkimiz veya tenafürümüz üzerinde tesirleri mevcuttur.

Ürf ve adet - hepimiz bilirizki - bir memleketin kanunlarının dayandığı temellerdir. Ürf ve adet itabı mecburî kaideler şekline gire gire kanulaşan ve yarı kanun mahiyetinde olan esaslardır. Dünyanın bir çok memleketlerinde ananın ve babanın fikirlerine uyarak evlenmek ürf ve adeti dışına çıkılmaz.

Hele eski devirlerde kadınla erkeğin birbirine karşı duydukları

birleşme arzularını izhar ve birleşmeyi mümkün kılmaları hususunda irade serbestileri ürf ve adetin bir çok kaide ve esasları tarafından bir çenber arasında alınmıştır. Evlenmede irade serbestisi tarihin seyri ile safhalar geçirir. Ve kanun kudretini alan ve kanun yaratan ürf ve adetlerle mücadele ede ede istiklâlini elde eder bu safhaları gözden geçirirsek şunları görürüz.

1 - Romada 16 levha devrinde yani imparatorluk devrine kadarki zamanında çiftlerin nişanı seçebilmek muhtar olduklarına bir tarafa bırakmalı askari derecede olsun onlara istişare edilmediğini görürüz gerek erkek gerek kadın babalarını yani pater familyasının patetesz adı verilen mutlak hakkı önünd baş eğer onun söylediği işle evlenmek mecburiyetine katlanırlar eski frank ürf ve adetinde buna benzer.

Eski jermenlerde vizigot ve sakson ürf ve adetide aşağı kalmaz kızlar babaları tarafından vazedilen muayyen narh üzerinden satılırdı. Kısaca denebilirki kızlar burada bir mukavelede taraf değil mukavele mevzuudurlar.

2 - Evlenmekte çiftin rızasını almak romada imparatorluk dev-

rinin ürf ve adetinde ve hukukî kanaatlarında görülmeğe başlar

Burada mevzuu bahis olan bu iki devrede rızanın reyin alınması kız içinde erkek içinde böyledir. Ancak erkek daima kadından daha hür, müstakil bir iradeye temellük ettiği tarihi tetkikle vazihan anlaşılır.

3 - Üçüncü merhalede ikinci safhanın tamamen aksine olarak burada genç kız ve erkek kendilerine uygun olan eşi seçerler bu ameliyeden sonradırki babalarının rıza ve muvafakatına baş vururlar buna misal olarak Yunan tarihinde Atina ürf ve adeti gösterilebilir.

Taraflar serbest olmakla beraber evlenmenin muteber hale gelmesi için makbul telâkki edilmesi için ebeveynin rızasında almak icabeder.

4 - Dördüncü merhalede erkek ve kadın iradesi kayıtsız ve şartsız hürdür. Bu hürriyet irade serbestisi artık ürf adetle uyuşmuş sulh olmuş onunla elele vermiştir.

Herkes dilediği eşi seçer reşit olanlar hakkında hukukan ana ve babanın hiç bir müdahalesi kanunen mesmu değildir. Ancak terbiye büyüklerine saygı ve terbiye

ve ahlak vicdan gençlerin ana ve babanın rızasına müracaat etmelerini emreder. İşte genç kadın veya erkeğin iradesine verilen hürriyet burada en ileri haddini en mütekamil karakterini bulur. Şimdi içinde yaşadığımız devir iradei serbestisinin en ziyade ittisa ettiği bir devirdir. Ve mensup olduğumuz Türkiye Cumhuriyeti kanunları bu hürriyeti gençlere bahşetmiş bulunuyor. Ürf ve adet kadar ahlak telâkkilerinde evlenme amili olmasında büyük rolleri vardır. Hasta anasının vasiyeti üzerine bir genç anasının tavsiye ettiği kızla evlenmesi akrabasından öksüz veya kimsesiz bir genç kızla saadeti düşünerek onunla evlenmesi küçükken ana ve baba tarafından nişanlananların gerek mukabil bir inkisarı hayale ve bedbahlığa meyden vermemek gibi vicdanî telâkkilerle evlenmeleri buna bir misaldır.

Keza ahlakî bir takım kıymet hükümleri bir kız veya erkeği değerlendirirken evlenmede bu kıymet mefhumu büyük roller oynar. Obir taraftan ahlakî telâkkilerin aykırılığı, uygunsuzluğu izdivaca mani olabilir. Meselâ Anadolunun sakın kıyılarından ağır başla bir Anadolulu genç

İstanbulun asrî ve zübbe muhiti-
nin muhassırı olan dans tiryakisi
içki tiryakisi, müfrit sporcu lâû-
bali bir kızla evlenmesine ahlâkî
telâkkileri mani olur.

Ruhiyatçılarımızdan Profesör
Mustafa Şekip'in (gülmek nedir,
kime gülüyoruz) namında yazdığı
ve meşhur bergaso'nun bu sahada
bir çok orijinal fikirlerini ihtiva
eden eserinde moda esaslarına
dayanan ve mevzuunu moda ile
yoğuran hadiselerden komedi
trajedi roman gibi edebî eserlerin
birkaç sene geçmesile bütün kud-
retlerini kaybettiklerini buna mev-
zuunun temellerini psikolojik esas-
lara dayanan eserlerin senelerin
ve asırlar geçtiği halde sağlam-
lığından ve değerinden bir şey
kaybetmediklerini yazar bu kitapta
korneyi nin bu iki esasa dayana-
rak yazılmış iki ayrı kitabını mü-
talea eder.

Ve bunlardan birincisinin de-
ğeri kayp oluverdiği halde değe-
rinin el'an kuvvet ve değerini mu-
hafaza ettiğini misal gösterir.
Akılda kaldığına göre bu kitap-
lardan biri (Le cit) dir edebî eser-
ler hakkında bu fikir tetkik edilirse
evlenme sahasında âdepte edi-
lebilir.

Bir fikir olduğuna varılabilir.
Moda veya kıyafet şekil esasla-
rına dayanarak bir kimsenin dog-
las bıyıklı, şövalya tipli, greta
garbo saçlı, Japn kaşlı haribel
güüslü güzel geyinişli dansa mü-
kemmelen vakıf bulunuşu gibi
tamamen sathi sebeplerle kalbi
bir meyil tesisine kalkışması ve
bu hallerin evlenmde âmil tesirler
husule getirmesinin ilerde bir saa-
det kurmada unsur teşkil etmiye-
cekleri, felâket hazırlıyacıkları
aşikârdır.

Cönklerden Derlemeler :

(RUHİ İSMİNDE BİR HALK ŞAİRİNİN İNSANI CANLANDIRIP YAŞADARAK NİHAYET ÖL- MESİNİ MUSAVVER DESTANI)

Derleyen : Eşref ERTEKİN

Hamdi minnet gani şükür Hüdaya
Hikmeti kudret rayikan oldu
Kısmet veren oldur bayi gedaye
Babı tevakkülde Mü'münan oldu

Var olmazdan evvel cümle kâinat
Vücade gelmezden arzı semavat
Nuri Ahmedisi eyledi mir'ât
Esrari nübüvvet nümayan oldu

Yok idi göklerde Melek Melekût
Halk etti lutfile Hayyi layemut
Âlemi ceberut âlemi lâhut
Zikri tesbihile kaiman oldu

Habibi aşkına yarattı vildan
Doldurdu Cenneti Hurile gilman
Ebubekir Ömer Hazreti Osman
Aliyyil murtaza şir yezdan oldu

Mükerrem eyledi ademi süphan
Esmâi Husnayı bildirdi âsan
Yedirdir buğdayı mekrile şeytan
Tacü hulle gedüp ten uryan oldu

Çıktılar Cennetten Ademi Havva
Cihan Sarayında koptu vaveyla
Anlara züriyyet oldu müheyya
Evladı göre ismü cismü can oldu

Bir katra meniden sulbi pederde
Kırkgün kadar köpük rahmi maderde
Yüzyirmi günde vücade gelür haberde
Feyzi hâk hayati cavidan oldu

Dört müekkel Melekte etmede tasvir
Üçyüzaltmışaltı damar düzülür birbir
El ayak barmaklar olunca tamir
Vücudun temeli istihvan oldu

Arka göğüs gerdan dil ağız dudak
İki kaş bir baş ikide kulak
Burun yüz yanaklar vermede ravnak
Memeler sinede bir nişan oldu

Halkı beşerden hükmünü miktar
Çari anasırdan olup münevver
Kimini müennes kimini müzekker
Emri settar ile ten uryan oldu

Kimin sait yazar kimini şaki
Kimi arzu çeker tarıkı hakı
Kiminin biraz çok olur erzaki
Kiminin fakrile dervişan oldu

Akıl fikir ermez sirri süphane
Kismetin ne ise gelür meydana
Dokuz ay on günde doğurur ana
Cihane gelince iş fiğan oldu

Ebeler arıdır tuzlanır masum
Kesilir göbeği sarılır mahtum
Analar emzirir ahvali malum
Elden ele gezer âlişan oldu

Beşikte sallanur bir şirin arslan
İsmi müsemması olur nümayan
Altı aylık söylenir lisani süryan
Bir yaşında söyler hob zeban oldu

Birbuçuk yaşında sürünür gezer
İkisinde südden kesilir bezir
Üç yaşında şirrin kelamın düzer
Dört yaşında söyler bir civan olur

Beş yaşında anlar yahşi yamani
Altısında luğbe çekilir cani
Yedisinde mektep olur mekâni
Sekizinde okur pür irfan olur.

Dokuzunda dürüst okur Kur'anı
On yaşında anlar şartı erkânı
On birinde yazar neshi divanı
On ikide hilal kaş keman olur

On üçünde eder meyli mühabbet
On dördünde kurar tenhaca suhbet

On beşinde eder hoplarla ülfer
On altısında tutiyi lisan olur

On yedi yaşında düşer sevdaye
On sekizinde uğrar başı gavgaya
On dokuzda sunar desti sahbaye
Yirmisinde mesti sergerdan olur

Yirmi beş yaşında olur bir dayı
Otuzunda saymaz ulu ankayı
Otuz beşte bilür cümle imlayı
Kırk yaşında kâmil merd insan olur

Kırk beşinde erer yiğit kemale
Ellisinde döner Rüstemi zale
Elli beş yaşında başka bir hale
Altmışında akıl perişan olur

Altmış beşte ağırır saçı sakalı
Yetmişinde olur ölüm hayali
Yetmiş beşte kalmaz tend mecali
Sekseninde piri natüvan olur

Seksen beşte aciz kalur cihandan
Doksanında hata çıkmaz lisandan
Doksan beşte çıkar namurü şandan
Yüz yaşında ağlar gözü kan olur

Yüz beşinde erdirirse girdigâr
Yüz onunda cümün görüp eder zâr
Yüz onbeşinde olur seri bi naçar
Yüz yirmi yaşında küllü fan olur

(Ruhuya) derdinin dermanın ara
Cahdeyle vücudun yanmasun nare
Her gışinin metai çıkar pazara
Ne ise ol vakit hep beyan olur

Çorumda Yıl Çıbanı [Leishmania]

Dr. Tevfik

—Baştarafı evvelki sayıda—

Altıncı müşahede ve vak'amız. —

Memleketten hiç bir tarafa gitmemiş Çorumlu 30 yaşında evli bir bayanın dört aydanberi devam eden yüzünün orta kısmında çeyrek cesametinde yumuşak, çevresi şerabi renkte bir kızartı ve şişlik gösteren üzeri kalın, kirli esmerimtrak yapışkan kabukla örtülü iğne ile kenarından girdiğimiz zaman kanayan ve yumuşak bir nesic gösteren, kaşınan bir çıbanı sebebiyle polikiliniğimize müracaat eden hastanın muayene ve kontrolunda şark çıbanı tesbit edilmiştir.

Yedinci müşahede ve vak'amız—

50 Yaşında Çorumlu bir bayan Çorumdan hiç bir yere ayrılmadığı halde sol taraf yanağında bakla cesametinde kabarıkca muhiti oldukça geniş vüs'atte morumtrak renkte bir şişlik ve kabarıklık ile çevrilmiş üzeri yapışkan kirli be-

yaz pulcuklarla örtülü zemini şişkin ve irtisahlı üç aydanberi devam eden, gidişen açılmamış tek bir çıbanla polikiliniğimize müracaat ederek yapılan tetkik ve mikroskopik muayenesinde laşmanyaya tesbit edilerek tedavisine başlanmıştır.

Sekizinci müşahede ve vak'amız

Çorumun Teslim köyünden ve bulunduğu yerden kat'iyyen uzaklaşmamış 17 yaşında bekâr bir bayanın sol taraf üst dudağının ucunda büyük bir fındık cesametinde dört aydanberi devam eden ve ara sıra kaşınan iltihabsız, ağrısız üzeri kirli esmer ve kanlı yapışkan kabukla örtülü çevresi koyu şerabi, morumtrak bir hale ile çevrilmiş frengi karhasını taklid eden yumuşak ve kabarık bir çıbanla müracaat eden hastada yıl çıbanı tesbit edilerek tedavi altına alınmıştır.

9 zuncu müşahede ve vak'amız—

Çorumun Sarılık köyünden 13 yaşında bir kız çocuğunun sol taraf yanağında şiddetli gidişme ile başlayan kiraz büyüklüğünde açılmamış muhiti koyu menekşe renkte bir hale ile çevrilmiş ve üzeri kirli beyaz pul pul ince tefellüsatla örtülü bir tek çibanla müracaat ederek plâtin öze ile kenarından girdiğimiz zaman hamur kıvamında yumuşak ve kolaylıkla kanayan çibanın kanlı Serozitesinden yapılan müstahzaratta hastalığın amili bulunarak yıl çibanı tesbit edilmiş ve tedavi altına alınmıştır.

Onuncu müşahede ve vak'amız—

Çorumun Teslim köyünden 45 yaşında dul bir kadın köyünden bir tarafa çıkmadığı ve gitmediği halde beş aydanberi ilk defa burnunun ucunda hafif gidişme ve kızartı ile başlayarak gittikçe büyüyen ve kabaran, burun ve her iki taraf burun civarındaki yanakları şişirerek koyu şerabi bir renkte kabarmış, şişmiş bir burun ve yanaklarla çevrilmiş iki çeyrek cesametinde üzeri kirli sarımtırak yapışkan kabukla örtülü bir yara ile birlikte iki aydanberi devam eden ve her iki kaşları arasına tesadüf eden alın kısmında da bir bakla büyüklüğünde açılmamış şerabi bir renkte üzeri ince beyaz pulcuklarla örtülmüş yumuşak ve nodülaire ikinci bir çibanla po-

likiliniğimize müracaat eden hastamızın çibanından alınan müstahzaratta laşmanyayla bulunarak şark çibanı tesbit edilmekle heman tedaviye alınmış manzara ve şekil itibarile geriden bir cild veremini, bir cüzami, firenginin üçüncü devr tezahüratını andıran hastanın pek mühim ve dikkate şayan seriri canlı bir tabluyu gösteren fotoğrafıda aldırılarak şark çibanı hakkındaki yazımız için istifadeli güzel bir levha olmuştur.

Yıl çibanı veya cildi Leishmaniose denilen şark çibanının mevcudiyeti bir buçuk asırdanberi tayin edilmiştir. bu hastalığa Villemin tarafından ilk defa olarak şark çibanı ismi verilmiş, bulunduğu mahallere ve coğrafi mıntakalara göre isimler alan bu hastalık heman 45 kadar isim almıştır. Tababette hiç bir hastalık bu derece fazla ismi taşımamıştır. Meselâ: Nil, Kahire, Musul, Bağdat, yemen, Bombay, Delhi, İsfahan, Urfa, Mardin, Halep, Diyarbakır, Biskra, Gafsa, Kıbrıs, Girit çibanları gibi bir çok şehirler ismini almış aynı zamanda şimali Afrikada bu hastalık hurma mevsimine isabet etmesile hurma hastalığı ismi verilmiştir. Hastalık çibanının bir sene sürerek gendiliğinden geçmesile yıl çibanı ismini de takınmıştır.

ÇORUMLU MANİLER

EŞREF Ertekin

966

Hakka niyaz eyledim
Şad olupta gülmedim
Garip gezdim dünyada
Vefakâr yâr bulmadım

967

İnceleğin unuyum
Ben Allahın kuluyum
Eski yarden fayda yok
Gendime yar buluyum

968

İnciğnemde polat yok
Yüzüğümde savat yok
Yari pek göresidim
Uçacağım kanat yok

969

İp attım ucuna gel
Kalenin burcuna gel
Zengine tamah etme
Yiğidin gencine gel

970

Kayada gürgen dalı
Yüklette gel urğanı
Maşallah deyin baylar
Kimin var böyle yâri

971

Kırmızı gülle dolsun
Yansun güzeller yansun
Söyle yârim babana
Yüz olmazsa bin olsun

550

Kaşların karasına
Ben konmuş arasına
Seni merhem dediler
Bu sinem yarasına (1)

601

Kahve yemenden gelür
Bülbül çimençen gelir
Ak topuk beyaz gerdan
Her dem hamamdan gelir (2)

(1) Bu mani (550) numaralı maninin başka türlüdür.

(2) Bu manide (601) No. diğer bir türlüdür:

974

Kalbim bir kırık neydi
Feryadım göğe değdi
Senden şikâyetim yok
Boynumu tali eğdi

975

Karşıdan duddu geçti
Elini yudu geçti
Pınar seni yıkarım
Güzel ne dedi geçti

976

Karşıda eleğim var
İçinde keleşim var
İtin köpeğin kızı
Senden bir dileğim var

977

Karşıda elekmolur
İçinde kelekmlur
Var git hey cahil oğlan
Dar yerde dilekmolur

978

Kebabı köz öldürür
Sürmeyi göz öldürür
Ere kılıç kâr etmez
Bir kötü söz öldürür

979

Keklik sekişli yarım
Gerdan nakışlı yarım
Bulamadım eşini
Hünkâr bakışlı yarım

980

Maniciyim ezelden
Gönlüm geçmez güzelden
Deli olası gönül
Sana düşmüş ezelden

981

Mani bilmem ezelden
Gönlüm geçmez güzelden
Sizin gül bizlm bülbül
Aşna (3) olmuş ezelden (4)

982

Pencerede perde ben
Yeni düştüm derde ben
Ben bu dertten ölürsem
Nasıl yatam yerde ben

983

Sıra sıra kıyazlar
Niçün meyve vermezler
Şimdi zeman kızları
Cahil halî bilmezler

(3) Aşına demektir.

(4) Üstündeki maninin bir türlü

984

Sarılı çit has bende
Muhabbetlü dost bende
Sakın unuttu sanma
Gece gündüz yas bende

985

Suyumu ılıdan yar
Donumu kurudan yar
Pekmi gönün büyüdü
Karşımda sorudan yar

986

Şu dağlar ulu dağlar
Dört yanı sulu dağlar
Ben derdimi söylesem 805
Gün durur bulut ağlar (5)

987

Şu derenin uzunlu
Kıramadım buzunu
Aldım bir cahil kızı
Çekemiyom nazını

(5) Bu manide (805) Nolonun bir
başka türlü söylenişidir.

988

Şu dağlar kireç olsa
Davarı erkek (6)
Güzel çirkin istemem
Sevdiğim güleç olsa

989

Üzümüm bağda biter
Tütünüm dağda tüter
Bana hiç rahmetmedin
Olasın benden beter

990

Üzümü bağlardan al
Göz yaşın ağlardan al
İşte ben gidiyorum
Haberim sağlardan al

991

Uzun tarlanın ucu
Geliyor çifte baci
Böyüğü hele hele
Küçüğü can ilacı

992

Yaylanın yolundayım
Anbarın kolundayım
Ana beni arama
Kızların koynundayım

(6) Üç yaşını doldurmuş dördüne
giren geçilete erkek derler.

Danışmendname ve Mirkatülcihat

NAZMI Tombuş

—Baştarafı geçen sayıda—

Nakili ahbari meserret şiar ve musulu tomari nebahet desar yani ki ibni ulâ dedikleri rast küftar esrari nihüfteden bu veçhile keşfi estar eder ve cevahiri nasüfte bazarini bu makule revaçla bedidâr eylerki meliki büzrükvar ol zamanki sultan torsandan müfarakat ihtiyar edüp on bin dilirani rezmiştiharla anlarla Kostantiniyye canibine güzâr ol cünudu mesuddan bazı merdâni kârû zar Karaman dağlarını der kenar edüp yine Kostantiniyyede cemiyyeti nusrat âsar niyetine gitmişler idi Melik Danışmendi namdar tahti hükmündeki dilavarani zur kâr vilâyeti Rum Teshirine mübaşeret birle genduleri ümuru harp ve kıtal ve vekayii cenk ve cidâl mezasından behre ment ve kâmkâr etmişler idi ol eyyamdan NIKONYA fetih olunduğu hengâme gelince dört sene geçüp bunlar fütuhâtı celile ile tahsili mesubatta

ve anlar teshirati bi adile ile cihangirlik yarağ ve yatını isbatta ruz beruz kuvveti talii mesutları bürüzde ânen fe anen meymeneti bahti firuzları âfitabı âlem tap gibi irtifai cihan efrozde idikleri enerğî ki tahminen mükarrer idi ve illa ebvabi müraselat istilai küffari tuğat mevaniine binaen ayri müyesser idi bunca casuslar iki ahbari âlemi tetebbu ederlerdi anlara müteallik bir haber duymazlardı ve niçe küffar esirleri ki bend elimlerine giriftar kılınurlardı cidden Kayser caniplerindeki havadisi guzate hikâyet etmezlerdi fil vaki niçe sâylesinler ki mazmunu gendulerinin kesir ve hezimet ve asakiri müsliminin irtifai menzeletile fetih ve nusratı idi ve ol makule esrari ne veçhile keşfetsünlerki neticeî feraht nümuni ehli islâmın kerrü ferle izzü devleti idi ve müşrikini bednamın gami enduhla melâmet ve hasa-

reti idi fe emma meliki memalik küşa kâh bi gâh hatırı atırında anların tasavvurları âlemini hüveydâ kılup âyâ ol mahi âlemtabı gaza ve âfitabı neberdü heyca yani sultan torsan dedikleri yari-gari cenk ezma niçe olduki ve Karadona ve Çavuldur çağa ve ol cümleye hemrah ve hem inan olan merdânibemzi veğa aceba ne ca-

nibe varup ve ne mekule gazaler kılup Kayseri rumla encamı kârları ne mertebede nihayet bulduki deyu fikrederlerdi ve illa cenk ve cidâl iştiğalinden ve harp ve kıtal iştiğalinden bu galat yakınında bir semte dahi giderlerdi ve bu makule bir makale inşad edüp eyyamı firaka teessüf ederlerdi.

Sonu bu keştü güzarin huzure çıkmıyanı

Bu gamlerin ötesi bir sürure çıkmıyanı

V. S.

Kezâlik sultan torsan ile gazaye salık olan nerre şirani maa-rik dahi meliki büzrük var cenabındaki ahbari meserret âsare mütehalik olup dembedem iştiyakı

elemlerini çekerlerdi ve demadem elem firakile hunabei sirişk dökerlerdi ve küşayişi hatır demlerinde bu gûna tekellümle terennüm ederlerdi. Li Müellifihi.

Aceba bir dahi visal olamı

Yüzlerin görmeğe mecal olamı

V. S.

— Sonu var —

Çorumda Petrol

Geçen sonbaharda jeolojik etüdü yapılmış Çorum sahasının enteresean petrol mintakası olduğu anlaşılmış, Jeolojik etüdün birde jeofizik tedkikatla takviyesine lüzum görülmüştü. Bir buçuk ay kadar bir müddet içinde yapılan jeofizik tedkikat-neticesindeki Re-

aksyonlar şayanı memnuniyet görülmekle beraber Dome (Kübbe) de bulunmuş, İş sonda tatbikine kalmıştır.

Her bakımdan pek çok tercih noktaları olan Çorumda petrol taharriyatının bir an evvel yapılmasını temenni eyleriz.

NOT :

Çorumda petrol mevcudiyeti daha evvel anlaşılmış 331 senesi Bay Latif Kavukçu adına taharri ruhsatnamesi de istihsal edilmişse de sermaye teminine imkâm bulunamadığından araştırma yapılamamıştı Buna aid vesaik aranmaktadır bulunduğunda neşredilecektir. —Çorumlu—

DÜZELTME

Sahife	Sütun	Satır	Yanlış	Doğru
787	1	9	edilmiştir	edilmişti
790	1	27	alkışla	alkışlar
791	2	1	etbirler	tedbirler
798	0	0	T. N.	N. T.
804	0	12	yazıldı	yayıldı

MES'UL MÜDÜR: Dr. Pertev Kaleli oğlu

ÇORUMLU

Çorum alkevi Dil, Tarih ve Edebiyat komitesi çıkarır

YIL : 3 SAYI : 27

1 İlkteşrin 1940

Basıldığı yer : Çorum Vilâyet Matbaası